
CZEŚĆ I	9
Wprowadzenie	11
Rozdział I. Problem, metoda, źródła	19
Założenia teoretyczne pracy	19
Metoda mapowania poznawczego w badaniach antropologicznych	23
Rozdział II. Zarys stanu badań nad postrzeganiem i waloryzacją przestrzeni kulturowej i obrazami mentalnymi środowiska w naukach humanistycznych	29
Główne koncepcje badawcze przestrzeni kulturowej w naukach humanistycznych	29
Badanie obrazu wsi w perspektywie etnologicznej i antropologicznej	32
Analizy strukturalne. K. Lynch i koncepcja „mental maps”	33
Teoretyczne koncepcje analizy, wyjaśniania i interpretacji zachowań przestrzenno-kulturowych człowieka w środowisku	36
Rozdział III. Pamięć kulturowa i tożsamość	41
Rola pamięci w budowie obrazu wsi i tożsamości wspólnoty	41
Rola pamięci kulturowej w budowaniu tożsamości społeczności lokalnych	44
Obraz wsi jako nośnik pamięci	48
Krajobraz jako system pamięci	50
Rozdział IV. Przestrzeń i miejsce	55
Podstawowe kategorie przestrzeni	55
Miejsce i przestrzeń	61
Rozdział V. Ludowa wizja świata jako źródło obrazu mentalnego wsi.	65
Cechy ludowego światopoglądu	65
Magiczno-religijna waloryzacja środowiska w kulturze ludowej	71

Rozdział VI. Krajobraz mitologiczny i przestrzeń mityczna	75
Krajobraz mitologiczny jako system pamięci i tekst kulturowy	75
Przestrzeń mityczna i miejsce mityczne jako przestrzenne składniki światopoglądu	79
Doświadczenie przestrzeni świętej	83
Symboliczne wyobrażenie przestrzeni	85
Rozdział VII. Antropologiczny obraz wsi	89
Budowanie obrazu mentalnego	89
Czytelność, znaczenie i tożsamość obrazu	90
Podstawy antropologicznego obrazu wsi	92
CZĘŚĆ II	
MIJESCA I LUDZIE W ŚWIETLE ANTROPOLOGICZNYCH MAP MENTALNYCH KIELECKICH WSI	95
Wprowadzenie	97
Rozdział VIII. Rodzinna wieś	105
Organizacja i podział przestrzeni wsi	105
Rola centrum w organizacji życia mieszkańców	108
Między Starą Wsią a Kolonią, czyli historia wsi zapisana w podziale i nazwach dzielnic wsi	111
Rozdział IX. Funkcje kościoła w organizacji przestrzeni wsi i życia mieszkańców	119
Kościół jako miejsce centralne	119
Edukacyjna i integracyjna funkcja świątyni	123
Rozdział X. Obraz miejsc granicznych w kulturze ludowej	129
Granica jako niematerialny element krajobrazu kulturowego wsi	129
Ludowe sposoby wyznaczania i oznaczania granic	131
Magiczno-religijny i symboliczny wymiar granic	133
Rozdział XI. Drogi, ścieżki, „krzyżówki” w ludowym obrazie świata	141
Funkcje dróg i ścieżek w organizacji przestrzeni wsi	141
Ludowe drogowskazy i znaki orientacyjne	147

Skrzyżowania dróg jako fenomen kulturowy	150
Rozdział XII. Kapliczki i krzyże przydrożne, ich funkcje, lokalizacja i znaczenie symboliczne	155
Rozdział XIII. Obraz domu rodzinnego w kulturze ludowej	171
Obraz domu jako rodzinnego „gniazda”, siedliszcza i schronienia	172
Zwyczaje związane z budową wiejskiego domu	176
Wiejskie budowanie	180
Praktyki magiczno-religijne związane z ochroną domu i zagrody	190
Rozdział XIV. Woda jako <i>genius loci</i> wsi kieleckiej	195
Rzeki, źródła, studnie w codziennym życiu mieszkańców wsi	195
Woda w krajobrazie mitycznym	203
Rozdział XV. Obraz cmentarzy i innych miejsc grzebalnych w wyobrażeniach mieszkańców wsi	217
Cmentarze i mogiły jako mikrokosmos	218
Lokalizacja miejsc pochówków w przestrzeni wsi	218
Symboliczny podział cmentarzy przykościelnych i parafialnych	219
Symbolika grobu	224
„Nieczyści zmarli”	229
Cmentarze choleryczne	235
Łączność ze zmarłymi i wymiana darów	240
Zachowania wobec zmarłych	242
Rozdział XVI. Wyobrażenia o drzewach	249
Obraz drzewa w planie praktyczno-użytkowym	250
Obraz drzewa w planie mityczno-religijnym	253
Dąb Bartek z Zagnańska jako fenomen kulturowy	266
Rozdział XVII. Praca jako znak codzienności	271
Rozdział XVIII. Święto jako znak sacrum	285
Kosmiczna symbolika wioski i domu	285
Opowieści o świętowaniu od Bożego Narodzenia do świętej Łucji	287
Obrzędowa wymiana darów	304

Rozdział XIX. Miejsca na granicy światów	309
„Historie prawdziwe” o diabłach, demonach, czarownicach	309
Miejsca gdzie mieszka diabeł	312
Diabelskie kamienie	315
„Ślepe Stoki” i inne trzęsawiska gdzie „diabeł wodzi”	318
Duchy, „niebezpieczni zmarli”, demony i miejsca	324
Historia prawdziwa „kamienia z Kontrewersu” z rytami diabłów „nie ludzką ręką uczynionymi”	325
Wiejskie czarownice	328
Podsumowanie	339
Literatura	347
Aneks	365
A. Przykłady map mentalnych	367
B. Wykaz wywiadów cytowanych w pracy	401